

DOI <https://doi.org/10.32782/3041-1297/2026-1-11>

Р. В. Дудик

*Карпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7737-6688> – Р. В. Дудик

 romanadudyk@ukr.net

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОГО ПІДХОДУ У ХОРОВОМУ НАВЧАННІ ШКОЛЯРІВ

Анотація. У статті розкрито педагогічні умови реалізації міждисциплінарного підходу у процесі хорового навчання учнів закладів загальної середньої освіти, що передбачає інтеграцію хорового співу, образотворчого мистецтва та пластичного руху. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю оновлення змісту мистецької освіти в сучасній школі та пошуком ефективних педагогічних технологій, спрямованих на розвиток художньо-естетичної компетентності школярів.

Обґрунтовано, що міждисциплінарна інтеграція мистецтв у хоровій діяльності сприяє формуванню цілісного художнього сприйняття, розвитку емоційної чутливості, образного мислення та творчої активності учнів. Визначено, що поєднання музичного, візуального та пластичного компонентів забезпечує глибше осмислення художнього змісту хорових творів і підвищує рівень їх емоційно-виразного виконання.

Окреслено педагогічні умови ефективної реалізації міждисциплінарного підходу: створення інтегрованого мистецького середовища на уроці музичного мистецтва, використання елементів візуалізації музичних образів, залучення учнів до пластичного інтонування та емоційно-рухової інтерпретації музики, а також застосування творчих методів навчання. Наголошено на ролі вчителя як організатора художньо-творчої взаємодії, який забезпечує координацію різних видів мистецтв у навчальному процесі.

Доведено, що реалізація міждисциплінарного підходу у хоровому навчанні школярів сприяє підвищенню мотивації до навчальної діяльності, розвитку естетичної культури, комунікативних та творчих здібностей учнів, а також забезпечує умови для їхнього гармонійного особистісного розвитку. Здійснено узагальнення методичних підходів та окреслено перспективи подальших досліджень у цій галузі.

Ключові слова: хорове навчання, художня виразність, естетичне виховання, інтеграція мистецтв, музична освіта, творча діяльність, педагогічні умови.

R. V. Dudyk

Vasyl Stefanyk Carpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR IMPLEMENTING AN INTERDISCIPLINARY APPROACH IN CHORAL EDUCATION OF SCHOOLCHILDREN

Abstract. The article reveals the pedagogical conditions for implementing an interdisciplinary approach in the process of choral education of students of secondary education institutions, which involves the integration of choral singing, fine arts and plastic movement. The relevance of the study is due to the need to update the content of art education in modern schools and the search for effective pedagogical technologies aimed at developing the artistic and aesthetic competence of schoolchildren.

It is substantiated that the interdisciplinary integration of arts in choral activity contributes to the formation of a holistic artistic perception, the development of emotional sensitivity, imaginative thinking and creative activity of students. It is determined that the combination of musical, visual and plastic components provides a deeper understanding of the artistic content of choral works and increases the level of their emotional and expressive performance.

The pedagogical conditions for the effective implementation of an interdisciplinary approach are outlined: the creation of an integrated artistic environment in a music lesson, the use of elements of visualization

of musical images, the involvement of students in plastic intonation and emotional-motor interpretation of music, as well as the use of creative teaching methods. The role of the teacher as an organizer of artistic and creative interaction, which ensures the coordination of various types of arts in the educational process, is emphasized.

It is proven that the implementation of an interdisciplinary approach in choral education of schoolchildren contributes to increasing motivation for educational activities, the development of aesthetic culture, communicative and creative abilities of students, and also provides conditions for their harmonious personal development. A generalization of methodological approaches is carried out and the prospects for further research in this area are outlined.

Key words: choral education, artistic expressiveness, aesthetic education, integration of arts, musical education, creative activity, pedagogical conditions.

Постановка проблеми та її зв'язок із науковими та практичними завданнями. Сучасний розвиток хорового мистецтва характеризується активним пошуком нових форм художньої виразності, що зумовлює інтеграцію різних видів мистецтв у виконавську практику. Традиційне академічне хорове виконання поступово трансформується, набуваючи рис синтетичного мистецтва, у якому поєднуються музика, театральна дія та пластичний рух. Такий підхід не лише розширює можливості інтерпретації музичних творів, а й сприяє глибшому емоційному впливу на слухача.

Особливої актуальності набуває проблема синтезу мистецтв у контексті професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та керівників хорових колективів. Володіння навичками сценічної виразності, акторської гри та пластики стає невід'ємною складовою сучасного хорового виконавства.

Сучасне хорове мистецтво дедалі частіше виходить за межі традиційного академічного виконання, інтегруючи елементи театру та пластичного руху. Такий синтез мистецтв сприяє глибшому розкриттю художнього образу, підсилює емоційний вплив на слухача та відповідає запитам сучасної аудиторії, особливо молоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної проблеми. Проблема педагогічного потенціалу синтезу мистецтв у процесі хорового виконавства привертає дедалі більшу увагу сучасних науковців у галузі музикознавства та музично-педагогічної науки. Дослідження останніх років засвідчують тенденцію до розгляду хорового мистецтва як полімистецького явища, що інтегрує різні художні компоненти.

Так, у сучасних наукових працях хорове виконавство розглядається як складова професійного музичного мистецтва, що розвивається у взаємодії з іншими видами мистецтва та загальнокультурними процесами [2, 45–46; 3, 57–61; 6, 50–56]. У цьому контексті підкреслюється еволюція жанрово-стильових характеристик хорового мистецтва та розширення його виражальних можливостей.

Значну увагу дослідники приділяють сучасним формам хорового виконавства. Зокрема, визначено, що поряд із традиційними академічними формами активно розвиваються синтетичні жанри, такі як театралізовані дійства, перформанси та мультимедійні проєкти [4, 50–58]. Це свідчить про посилення тенденції до інтеграції музики з театром, пластикою та візуальними мистецтвами.

Проблема театралізації хорового виконавства також знайшла відображення у наукових дослідженнях, де розглядаються її сутність, функції та педагогічні можливості. Зокрема, акцентується увага на ролі акторської майстерності, сценічного руху та образності у процесі виконання хорових творів [5, 107–113]. Театралізація визначається як важливий чинник підвищення емоційної виразності та комунікативної ефективності виконання.

Окремий напрям досліджень пов'язаний із вивченням синтетичної природи хорового мистецтва у культурологічному контексті. Зокрема, доведено, що синтетичні тенденції притаманні хоровому виконавству історично та проявляються у поєднанні різних систем музичного мислення і художніх форм [1, 166–171].

У сучасних працях також аналізуються художньо-інтерпретаційні аспекти хорового виконавства, зокрема реалізація цілісної драматургічної концепції у мистецьких проєктах, що передбачає взаємодію музичних, психологічних та сценічних чинників [7, 52–69]. Це підкреслює необхідність комплексного підходу до створення сценічного образу.

Водночас аналіз наукових джерел засвідчує, що, попри наявність значної кількості досліджень, проблема синтезу мистецтв у хоровому виконавстві як цілісного засобу формування художньої виразності ще не отримала достатньо системного висвітлення. Недостатньо розкритими залишаються питання методики інтеграції театральних і пластичних елементів у практику роботи хору, а також їхнього використання у професійній підготовці майбутніх фахівців. Отже, існує потреба у подальшому комплексному дослідженні синтезу

мистецтв у хоровому виконавстві, що зумовлює актуальність обраної теми та визначає напрям подальших наукових пошуків.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Попри значну кількість наукових праць, присвячених розвитку хорового мистецтва, театралізації виконавського процесу та міждисциплінарним зв'язкам у мистецтві, проблема синтезу мистецтв у хоровому виконавстві залишається недостатньо дослідженою у комплексному аспекті. Зокрема, у більшості досліджень увага зосереджується або на вокально-технічних особливостях хорового виконання, або на окремих елементах театралізації, без їх системного поєднання у єдину художньо-виразальну концепцію.

Недостатньо розкритими залишаються питання цілісної інтеграції музики, театру та пластики як взаємопов'язаних компонентів, що формують художню виразність хорового твору. Потребують подальшого осмислення механізми їх взаємодії, а також умови ефективного використання синтетичних засобів у виконавській практиці хорових колективів.

Окремої уваги заслуговує проблема методичного забезпечення впровадження синтезу мистецтв у процес професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та керівників хорових колективів. У сучасній музично-педагогічній освіті відсутня достатньо розроблена система формування навичок сценічної виразності, акторської майстерності та пластичного руху у поєднанні з вокально-хоровою підготовкою.

Крім того, недостатньо дослідженим є вплив синтезу мистецтв на розвиток креативності, емоційного інтелекту та художнього мислення виконавців, а також його роль у формуванні сучасної виконавської культури. Потребує уточнення і педагогічний потенціал інтеграції різних видів мистецтва у роботі зі шкільними та студентськими хоровими колективами.

Отже, зазначені аспекти зумовлюють необхідність подальшого комплексного дослідження синтезу мистецтв у хоровому виконавстві як засобу художньої виразності, що і визначає спрямованість даної статті.

Мета – обґрунтувати педагогічні умови реалізації міждисциплінарного підходу у процесі хорового навчання учнів закладів загальної середньої освіти на основі інтеграції хорового співу, образотворчого мистецтва та пластичного руху.

Завдання дослідження:

– охарактеризувати хорове виконавство як міждисциплінарне освітнє явище;

– визначити педагогічні можливості інтеграції хорового співу, образотворчого мистецтва та пластичного руху у навчальному процесі;

– проаналізувати роль театральних і пластичних елементів;

– обґрунтувати педагогічні умови ефективної реалізації міждисциплінарного підходу у хоровій діяльності учнів;

– окреслити методи та прийоми формування художньої виразності та творчої активності школярів засобами інтеграції мистецтв.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний розвиток хорового виконавства відбувається в умовах активного переосмислення традиційних форм музичного мистецтва, що зумовлює зростання ролі синтезу мистецтв як одного з провідних напрямів художньої практики. У цьому контексті хорове виконавство постає не лише як вокально-музична діяльність, а як складне полімистецьке явище, у якому органічно поєднуються звукові, візуальні та емоційно-психологічні компоненти.

Синтез мистецтв у хоровому виконавстві доцільно розглядати як цілісну систему взаємодії музики, театру та пластики, що забезпечує створення повноцінного художнього образу. Музичний компонент у цій системі виступає основою, визначаючи інтонаційно-образний зміст твору, його стилістичні особливості, драматургію та емоційний розвиток. Саме музика задає логіку художнього мислення виконавців і спрямовує інтерпретаційний процес.

Водночас, сучасна виконавська практика переконливо доводить, що ефективність художнього впливу значною мірою залежить від залучення додаткових виразальних засобів, які виходять за межі суто звукового простору. У цьому аспекті особливого значення набуває театральний компонент, який реалізується через акторську майстерність, сценічну поведінку, міміку та жест. Театралізація хорового виконання дозволяє не лише конкретизувати зміст музичного твору, а й надати йому образної наочності, що сприяє глибшому емоційному сприйняттю.

Акторська складова хорового виконавства передбачає здатність виконавців до емоційного перевтілення, створення художніх образів та передачі внутрішнього змісту музики через зовнішні виразальні засоби. Це вимагає розвитку сценічної культури, внутрішньої зосередженості та здатності до колективної взаємодії, що є особливо важливим у роботі хорового колективу як єдиного художнього організму.

Не менш вагомим елементом синтезу мистецтв є пластика, яка виступає засобом візуалізації

музичного образу. Пластичний рух, жести, просторові переміщення, зміни композиційної побудови хору формують додатковий рівень художньої виразності. Вони дозволяють передати динаміку розвитку музичного матеріалу, підкреслити кульмінаційні моменти, створити емоційний акцент.

Важливо зазначити, що ефективність використання пластики у хоровому виконавстві залежить від її органічної єдності з музичним змістом. Пластичні засоби повинні відповідати характеру твору, його жанровим та стильовим особливостям, а також не порушувати вокально-технічну якість виконання. Таким чином, досягнення гармонії між співом і рухом є одним із ключових завдань сучасного хорового мистецтва.

Синтез музики, театру та пластики забезпечує багатомірність художнього сприйняття, оскільки впливає на слухача одночасно через слухові, зорові та емоційні канали. Це сприяє посиленню комунікативної функції хорового мистецтва, робить його більш доступним і зрозумілим для сучасної аудиторії, особливо молодіжної.

Особливої актуальності проблема синтезу мистецтв набуває у сфері музично-педагогічної освіти. Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва та керівників хорових колективів потребує формування не лише вокально-диригентських навичок, а й умінь сценічної виразності, акторської майстерності та пластичного мислення. Інтеграція різних видів мистецтва у навчальний процес сприяє розвитку креативності, емоційного інтелекту, художнього смаку та здатності до комплексного аналізу музичних творів.

У практичній діяльності ефективними є методи, що передбачають поєднання вокальної роботи з елементами театральної імпровізації, сценічного руху, створення образних ситуацій. Використання таких підходів дозволяє активізувати пізнавальну діяльність студентів і учнів, сприяє глибшому розумінню змісту музики та формуванню індивідуального виконавського стилю.

Отже, синтез мистецтв у хоровому виконавстві виступає важливим засобом формування художньої виразності, що забезпечує цілісність сценічного образу, розширює інтерпретаційні можливості та сприяє розвитку творчого потенціалу виконавців. Його впровадження у виконавську та педагогічну практику відповідає сучасним тенденціям розвитку мистецької освіти та відкриває нові перспективи для подальших наукових досліджень.

Ефективність застосування синтезу мистецтв у хоровому виконавстві значною мірою залежить від доцільного добору педагогічних методів, спрямованих на інтеграцію музичного, театрального

та пластичного компонентів у процесі навчання. Сучасна музично-педагогічна практика потребує таких підходів, які забезпечують розвиток не лише вокально-технічних умінь, а й художньо-образного мислення, креативності та сценічної виразності виконавців.

Одним із провідних є *метод художньо-образного моделювання*, який передбачає створення цілісного уявлення про зміст музичного твору через поєднання звукових, емоційних і візуальних характеристик. У процесі роботи над хоровим твором студенти або учні залучаються до аналізу його образної сфери, визначення емоційного настрою, характеру та драматургії, що згодом реалізується у вокальному виконанні, сценічній поведінці та пластичних рухах.

Важливим є *метод театралізації*, який полягає у використанні елементів акторської майстерності в процесі хорового співу. Це можуть бути вправи на розвиток міміки, жести, інтонаційної виразності, а також постановка невеликих сценічних композицій. Такий метод сприяє глибшому розкриттю художнього образу, формує у виконавців здатність до емоційного перевтілення та підсилює комунікативну спрямованість виконання.

Суттєве значення має *метод пластичної інтерпретації*, який передбачає використання руху як засобу вираження музичного змісту. Доцільним є застосування пластичних етюдів, координаційних вправ, роботи з простором, що допомагає виконавцям відчувати ритмічну організацію твору, його динаміку та емоційний розвиток. Пластичний компонент сприяє гармонізації внутрішнього відчуття музики та її зовнішнього втілення.

Не менш ефективним є *метод імпровізації*, який активізує творчу діяльність учасників хорового колективу. Імпровізаційні завдання можуть стосуватися як вокальної, так і рухової або сценічної діяльності. Вони сприяють розвитку уяви, спонтанності мислення, формуванню індивідуального виконавського стилю та здатності до нестандартного художнього рішення.

У контексті сучасної освіти доцільно використовувати інтерактивні методи навчання, що передбачають активну взаємодію між учасниками освітнього процесу. Робота в малих групах, створення спільних сценічних композицій, обговорення художніх рішень сприяють розвитку комунікативних навичок, колективного мислення та відповідальності за спільний результат.

Особливого значення набуває *метод інтегрованого навчання*, який забезпечує поєднання різних видів мистецтва в межах одного заняття або навчального модуля. Такий підхід дозволяє формувати у студентів цілісне бачення мистецького

процесу, розвиває здатність до міждисциплінарного мислення та підвищує ефективність засвоєння навчального матеріалу.

Застосування зазначених педагогічних методів у процесі хорового навчання сприяє розвитку сценічної культури виконавців, їхньої емоційної виразності, креативності та художнього смаку. Водночас, важливою умовою їх ефективності є системність, послідовність і відповідність віковим та професійним особливостям учасників хорового колективу.

Отже, педагогічні методи застосування синтезу мистецтв у хоровому виконавстві забезпечують комплексний підхід до формування професійних компетентностей, сприяють розвитку творчого потенціалу та відповідають сучасним вимогам мистецької освіти.

Висновки і перспективи подальших розвідок. У статті доведено, що педагогічний потенціал синтезу мистецтв у процесі хорового виконання полягає у здатності забезпечувати цілісний розвиток особистості учня, формувати його художньо-естетичне мислення, емоційну чутливість та виконавську культуру. Поєднання музики, театру та пластики розширює виконавські можливості хору, сприяє глибшому розкриттю змісту твору та розвитку сценічної культури виконавців.

Встановлено, що використання інтегрованих педагогічних методів і вправ у навчальному процесі позитивно впливає на розвиток креативності, емоційного інтелекту та художнього мислення студентів та учнів, а також підвищує ефективність музично-педагогічної підготовки.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням педагогічних методик впровадження синтезу мистецтв у хорову освіту, вивченням його впливу на професійне становлення майбутніх фахівців, а також із використанням сучасних технологій у хоровому виконавстві.

Список літератури:

1. Ареф'єва Є. Ю. Художній синтез у хоровому виконавстві як екосистема. *Культурологічний альманах*. 2022. № 4. С. 166–171. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.4.21>
2. Батовська О. М. Інноваційна площина сучасного хорового виконавства. *Культурно-мистецьке середовище: творчість та технології* : матеріали XIX Міжнар. наук.-творчої конф., м. Київ, 21 квіт. 2016 р. / Нац. акад. керів. кадрів культури і мистецтв. Київ, 2016. С. 45–46. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1176.34.2016.158196>
3. Бермес І. Л. Рефлексії про сутність поняття «хор» у просторі культури. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2016. № 4. С. 57–61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2016_4_16
4. Белік-Золотарьова Н. А. Напрями і форми сучасного вітчизняного хорового виконавства. *Культура України* : зб. наук. пр. / М-во культури та інформ. політики України, Харків. держ. акад. культури ; за заг. ред. В. Шейка. Харків : ХДАК. 2024. Вип. 83. С. 50–58. URL: <https://ku-khsac.in.ua>
5. Васильєва О. В., Щирова О. І. Проблема театралізації творів хорової музики. *Час мистецької освіти* : збірник тез і матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф. (12-13 квітня 2016р.) / за загальною редакцією доктора педагогічних наук, професора Т. А. Смирнкової. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2016. С. 107–113. URL: <http://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/3442>
6. Дзівалтівський М. Ю. Хоровий жанр і стиль у розумінні сучасної мистецтвознавчої науки. *Professional Art Education*. Вид. : Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. 2020. Том 1. № 1. С. 50–56. DOI: <https://doi.org/10.34142/27091805.2020.1.01.08>
7. Тилик І., Лисенко В. Художньо-інтерпретаційні та репертуарні параметри сучасної хорової практики: алгоритм застосування. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Музичне мистецтво*. 2025. № 8 (1). С. 52–69. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7581.8.1.2025.331194>

References:

1. Arefieva, Ye. Yu. (2022). Khudozhnii syntezy u khorovomu vykonavstvi yak ekosystema [Artistic synthesis in choral performance as an ecosystem]. *Kulturolohichniy almanakh*, (4), 166–171. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.4.21> [in Ukrainian].
2. Batovska, O. M. (2016). Innovatsiina ploshcha suchasnoho khorovoho vykonavstva [Innovative dimension of modern choral performance]. In *Kulturno-mystetske seredovyshche: tvorchist ta tekhnolohii* (Proceedings of the 19th International Scientific and Creative Conference, Kyiv, Ukraine, April 21, 2016) (p. 45–46). National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.34.2016.158196> [in Ukrainian].
3. Bermes, I. L. (2016). Refleksii pro sutnist poniattia «khor» u prostori kultury [Reflections on the essence of the concept “choir” in the cultural space]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv*, (4), 57–61. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2016_4_16 [in Ukrainian].
4. Bielik-Zolotarova, N. A. (2024). Napriamy i formy suchasnoho vitchyznianoho khorovoho vykonavstva [Directions and forms of modern domestic choral performance]. *Kultura Ukrainy*, (83), 50–58. Retrieved from: <https://ku-khsac.in.ua> [in Ukrainian].
5. Vasylieva, O. V., & Shchyrova, O. I. (2016). Problema teatralizatsii tvoriv khorovoi muzyky [The problem of theatricalization of choral music works]. In *Chas mystetskoi osvity* [Time of art education] (Proceedings of the 4th International Scientific and

Practical Conference, Kharkiv, Ukraine, April 12–13, 2016), 107–113. H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University. Retrieved from: <http://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/3442> [in Ukrainian].

6. Dziwaltivskyi, M. Yu. (2020). Khorovyi zhanr i styl u rozuminni suchasnoi mystetstvoznavchoi nauky [Choral genre and style in modern art studies]. *Professional Art Education*, 1(1), 50–56. <https://doi.org/10.34142/27091805.2020.1.01.08> [in Ukrainian].

7. Tylyk, I., & Lysenko, V. (2025). Khudozhno-interpretatsiini ta repertuarni parametry suchasnoi khorovoi praktyky: alhorytm zastosuvannia [Artistic-interpretative and repertoire parameters of modern choral practice: Application algorithm]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv. Serii: Muzychne mystetstvo*, 8(1), 52–69. <https://doi.org/10.31866/2616-7581.8.1.2025.331194> [in Ukrainian].

© Р. В. Дудик

Науково-методична стаття

Дата першого надходження статті до видання: 12.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 08.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026